

Nimi **Helsingin raitiotie- ja Omnibusosakeyhtiö**

Rajavuodet **1887–1947**

Historia Vuonna 1881 jätettiin kaupunginvaltuustolle anomus raitioteiden perustamisesta Helsinkiin. Tämä insinööri Daniel Fraserin tekemä aloite johti monen vaiheen kautta asian raukeamiseen, kunnes Helsingin Omnibus Osakeyhtiö, jonka säännöt senaatti 25.11.1887 hyväksyi, ryhtyi puolentoista vuoden ajan hevosomnibussiliikennettä harjoitettuaan toteuttamaan hevosraitiotiehanketta. 10.12.1889 hyväksyi valtuusto toimilupasopimuksen ja se allekirjoitettiin 10.6.1890. Nyt oli luovuttu yksinoikeudesta liikennöimiseen, jota Fraserin anomuksessa oli vaadittu. Uudet toimintamuodot edellyttivät yhtiön uudelleenjärjestelyä, ja niin vahvistettiin 7.2.1890 Helsingin Raitiotie- ja Omnibus Osakeyhtiön yhtiöjärjestys. Jo samana vuonna tehtiin ensimmäinen anomus sähkön käytäntöönotto-oikeudesta, mutta saatua lupaa ei voitu käyttää hyväksi vasta kuin kymmenen vuoden kuluttua. Hevosraitiotien kaksi ensimmäistä linjaa avattiin liikenteelle 21.6.1891, jota päivää pidetään Helsingin raitioteiden toiminnan alkamishetkenä, vaikka jo edellisen vuoden joulukuussa oli väliaikainen liikenne alkanut. Sähkötystä edelsi vaihe, jolloin jouduttiin lunastamaan kilpailevalle ns. ”kiertoratayhtiölle” myönnetty toimilupa (18.5.1899). Samana vuonna rakennettiin voimakeskus ja vuonna 1901 siirryttiin kokonaan sähköistykseen, jolloin myös voimakeskus lunastettiin omaksi. Vuonna 1908 tehtiin lopullinen päätös linjojen muuttamisesta kaksiraiteiseksi. Pääomasijoituksen suuruuden vuoksi uusittiin toimilupa; Raitiotie- ja Omnibus Oy. asetettiin suosituimmuusasemaan mahdollisiin uusiin alan yrittäjiin nähden, ja luvan voimassaoloaika ulotettiin v:n 1945 loppuun saakka. Vuonna 1910 ryhtyi yhtiö liikennöimään Kulosaaren huvilayhdyskunnan itse hankkimalla kalustolla, ja vuonna 1914 Stenius-yhtiön alueilla. Vuonna 1912 ilmoitti kaupunki olevansa halukas ostamaan yhtiön, mutta seuraavana vuonna yhtiön osakkaiden piiristä lähtenyt aloite johti 8819 osakkeen siirtymisen kaupungille. Yksityiseen omistukseen jäi 556 osaketta. Vuonna 1914 alkoi kaupungin sähkölaitos toimittaa yhtiölle sähköä. Helmi-huhtikuussa vuonna 1918 sattui ”kunnallistamisesipodi”, kun punaiset muodostivat ”Helsingin Kaupungin Raitiotiet”. I maailmansodan jälkeen on tasaisessa kehityksessä huippuna nähtävissä 31.12.1926 Munkkiniemen ja Haagan sekä 1.6.1928 tapahtunut Kulosaaren raitiotielinjojen osto. Vuonna 1935 sovittiin dieselkäyttöisten linja-autojen hankkimisesta ja seuraavana vuonna alkoivat ns. ”siniset bussit” liikennöidä. Toiminta tehostui edelleen, Oy Omnibus Ab:n, ns. ”punaisten bussien” oikeuksien siirtyessä Helsingin Raitiotie- ja Omnibus Osakeyhtiölle, vv. 1937–1938.

LIIKETOIMINTA

Vuosien 1939–1944 olosuhteet pakottivat uusiin toimiin, maaseutuliikenteeseen, tavarain kuljetukseen, evakuointiajoihin ja haavoittuneiden kuljetuspäivystykseen. Polttoaineen tarpeen tyydyttämiseksi ryhdyttiin metsänhakkuisiin ja omien hiiltämöiden perustamiseen Hartolaan ja Askolaan, joista jälkimmäinen osoittautui elinkelpoiseksi ja jatkoi sahan muodossa toimintaansa vuoteen 1949 asti.

Usein aikaisemmin, erityisesti perustamisvaiheessa esiintynyt aate yhtiön

kunnallistamisesta sai vuonna 1942 näkyvän muodon, kun asia lähetettiin kaupunginhallituksen valmisteltavaksi. 8.12.1944 raitiotieyhtiön ylimääräinen

yhtiökokous päätti omaisuuden siirtämisestä ja kaupunginvaltuusto hyväksyi päätöksen 13.12.1944. Helsingin kaupungin liikennelaitoksen lautakunnan johtosääntöä tuli noudattaa v:n 1945 alusta lukien, jonka jälkeen oli ryhdyttävä entisen Helsingin Raitiotie- ja Omnibus Osakeyhtiön sisäiseen uudelleenorganisointiin (Kaupunginvaltuusto 13.12.1944).

Nimenmuutokset:

Helsingin Omnibus Osakeyhtiö 1887 – 1890

Helsingin raitiotie- ja Omnibus Osakeyhtiö 1890 – 1944